

Mooie momenten van verbinding

Een analyse in woord en beeld

Zichtbaar maken wat werkt

Inleiding

In het onderzoeksproject *Zichtbaar maken wat werkt*, schijnen we het licht op mooie, kleine, bijzondere, en hele gewone momenten van verbinding tussen mensen met een verstandelijke beperking die wonen op een woongroep, hun naasten en hun begeleiders.

We hebben als onderzoeksteam bij 5 organisaties, namelijk Siza, Pluryn, Dichterbij, Cello en Zozijn mooie momenten geobserveerd en vastgelegd. Om deze mooie momenten te kunnen laten groeien, hebben we vervolgens samen met de betrokkenen ingezoomd op deze momenten.

In deze analyse in woord en beeld vind je de verbeeldingen van 17 van zulke ragfijne, bijna niet zichtbaar, soms zelfs voor lief genomen, maar allerbelangrijkste momenten op de woongroep waar we het onderzoek hebben uitgevoerd. Elk moment verbeeldt één van de thema's uit de analyse van het onderzoek.

De verbeeldingen laten het grootse zien dat schuilgaat in de kleine dingen.

Het is bedoeld ter inspiratie en als hulpmiddel om de kleine dingen die we geneigd zijn voor lief nemen, te waarderen.

Het is een hulpmiddel om je eigen voorbeelden te ontlokken of om in gesprek te gaan over de thema's die in de voorbeelden worden aangehaald.

De namen in deze verhalen zijn niet de echte namen van de personen.

Mooie momenten vieren

We vieren mooie momenten zoals verjaardagen altijd samen.

Naasten zijn hier actief bij betrokken.

Zo hebben we een keer een zanger uitgenodigd.

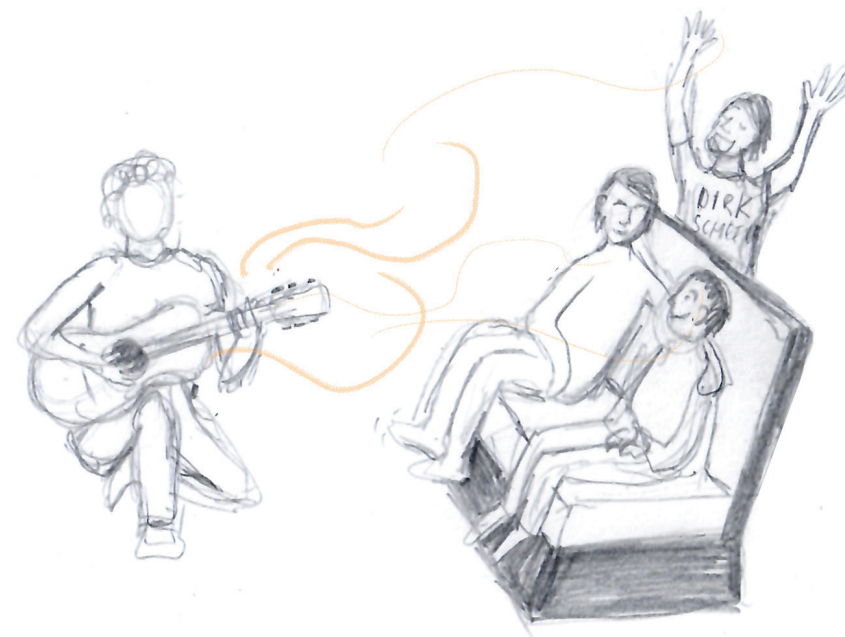
En een naaste heeft een barbecue georganiseerd voor de hele groep.

- Begeleider

*Dat vind ik zo mooi.
Naasten zeggen niet altijd hoe blij ze zijn,
of wij horen het niet. Maar de moeite die ze doen
met zo'n bedankje zegt alles.*

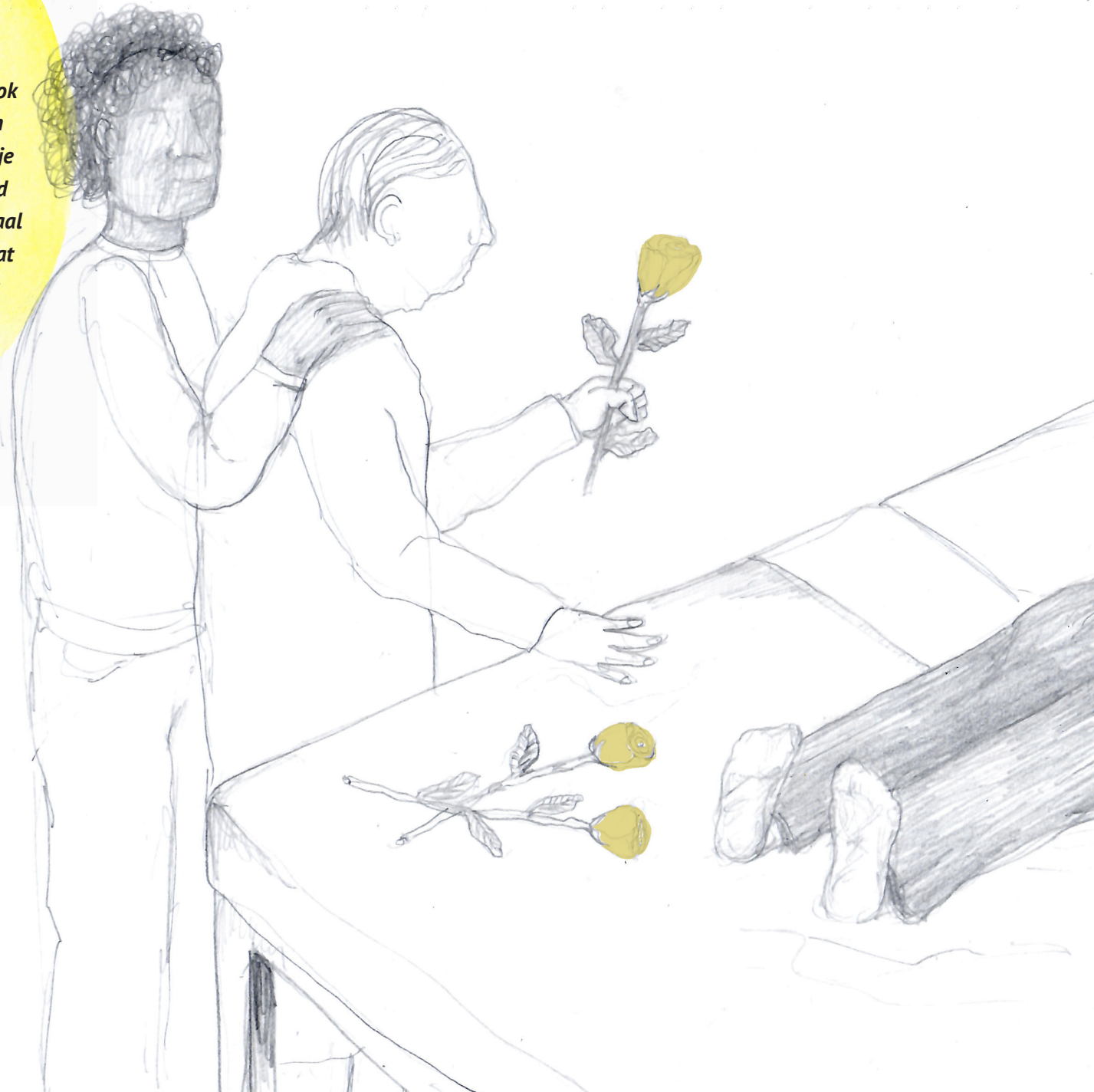
- Begeleider

Het verdriet delen

Afscheid nemen doen we in de groep met alle bewoners samen. Alle drie de keren hebben de overledenen thuis op bed gelegen zodat de bewoners hen konden aanraken. Dat maakt het duidelijk, hoe verdrietig het ook is. We gebruiken een verhaal van Nijntje dat we dan voorlezen om uit te leggen dat iemand naar de hemel gaat of een sterretje is geworden. Daarna leggen alle bewoners een roos op het bed van de overledene. Ook dat doen we samen, want we zijn allemaal verdrietig. Deze rituelen helpen de bewoners om te bevatten dat iemand er niet meer is. En ook voor ons als begeleiders is het fijn om het verdriet te delen.

- Begeleider

Hij is gewoon heel lief

Er komt een nieuwe bewoner vanuit een andere locatie.

De relatie tussen team en de ouders liep niet goed op die plek.

Het gedrag van de bewoner werd als moeilijk bestempeld.

Maar als wij de moeder spreken zegt zij telkens: "Maar hij is gewoon heel lief."

We besluiten het oude beeld los te laten en zijn met haar uitgangspunt gestart.

De visie vanuit Driehoekskunde onderstreept dat de weg naar de cliënt via de ouders loopt. Wanneer een collega zegt dat iemand een lastige moeder is, dan zien wij dat als een signaal dat ze zorgen heeft. Dat geef ik dan ook terug aan die collega, om die te helpen een ander perspectief te kunnen zien.

- Gedragskundige en teamleider in gesprek

Anders leren vasthouden

Je moet je kind niet loslaten.

Je kunt nooit je kind helemaal loslaten.

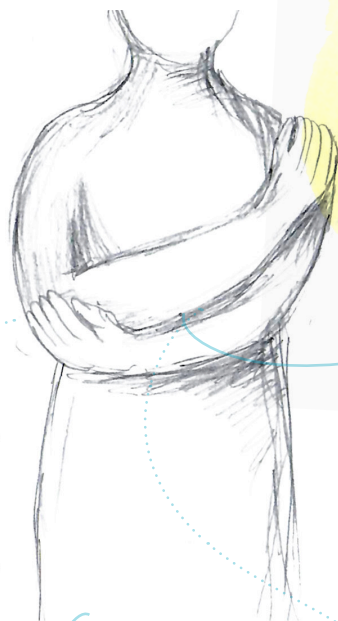
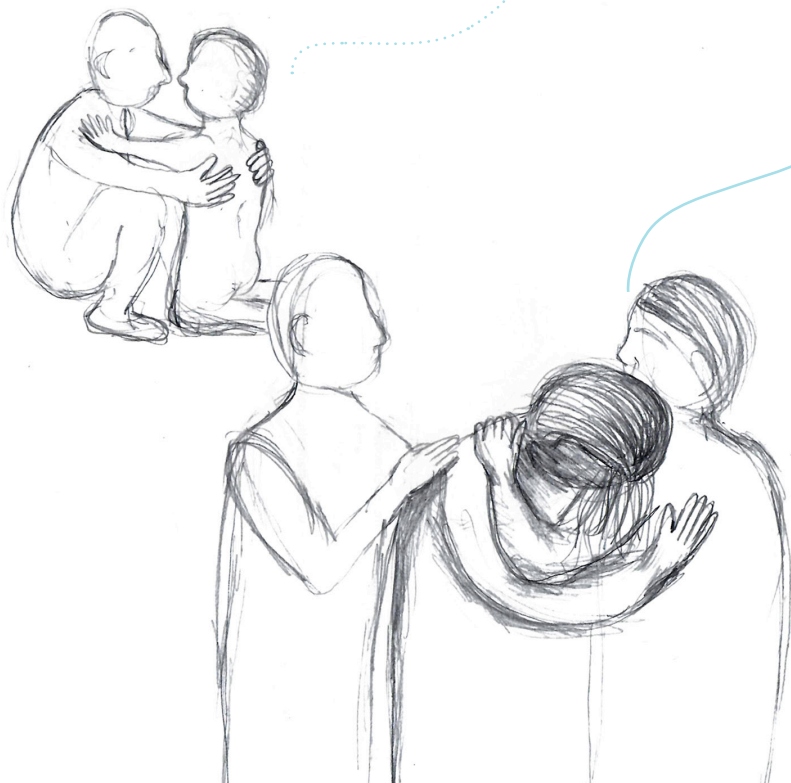
Je moet alleen leren om ze anders vast te houden.

Maar dat is nog steeds moeilijk, want hoe doe je dat?

Dat is een proces.

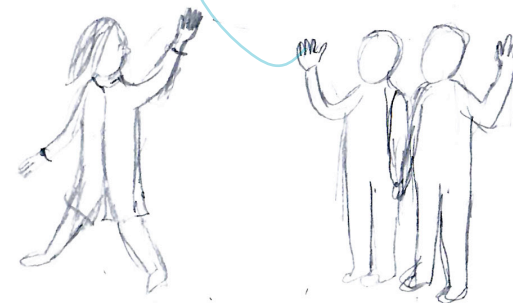
Dat is uitproberen wat wel werkt en wat niet.

- Vader en moeder

*Als ik een keer mijn broer niet kan bezoeken,
dan denk ik, misschien raakt hij daarvan in paniek.
Maar de begeleiders zeiden: "Hij zit hier goed. En je moet ook aan
jezelf denken." Ik vind dat moeilijk. Ik heb altijd aan mijn vader en moeder
beloofd dat ik goed voor mijn broer zou zorgen.
Daar voel ik me verantwoordelijk voor.
Soms is het zwaar, maar ik houd het wel vol.
Ik ga het niet aan de kant schuiven.*

- Zus

Echt luisteren is kunnen incasseren

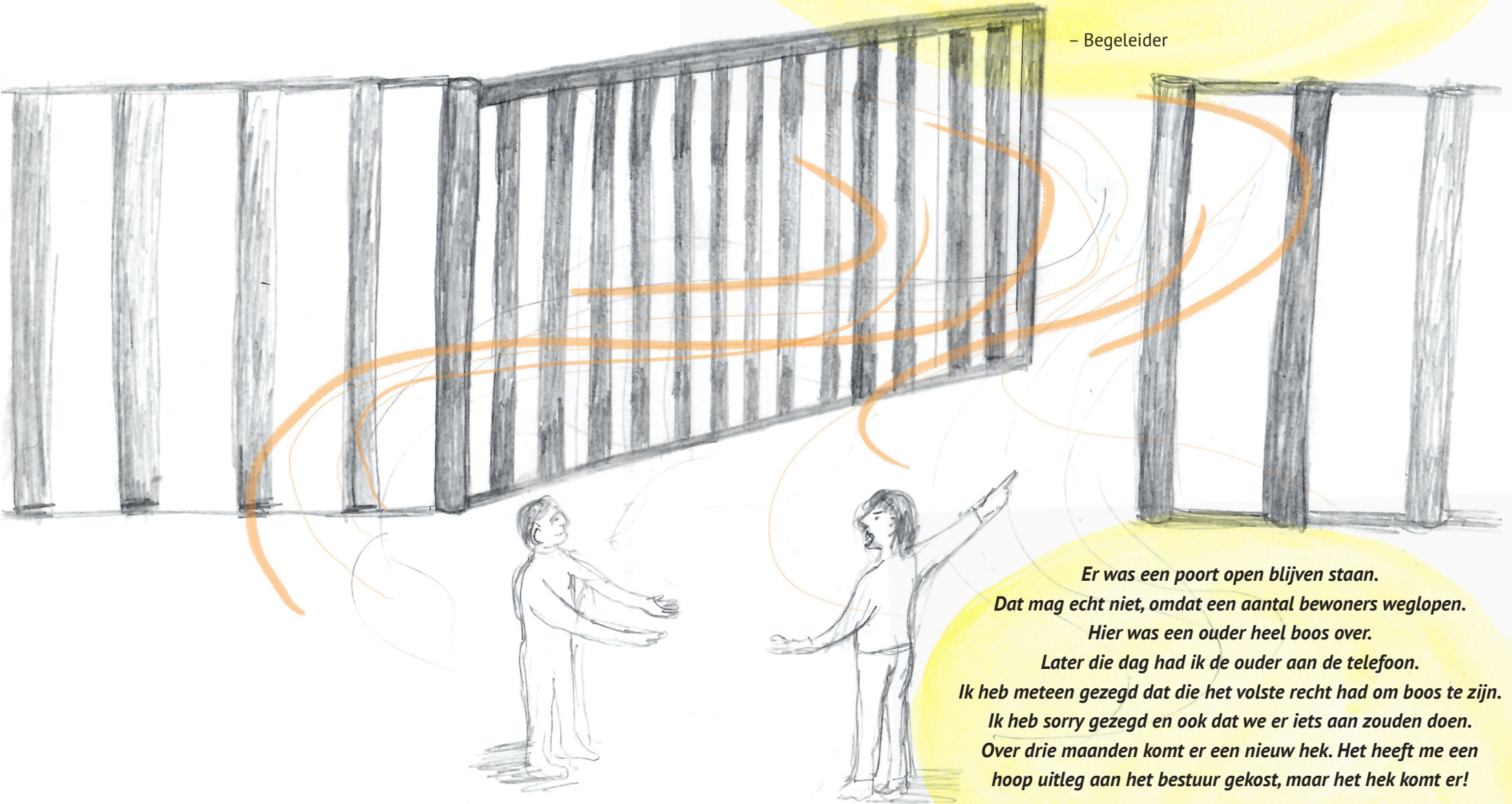
Het is belangrijk om te luisteren naar ouders. Om hen echt te horen en serieus te nemen.

Dan heb je eigenlijk al de helft van het werk gedaan.

Zij zijn de belangrijkste personen, ongeacht of ze veel komen of niet.

We hebben hen nodig om de juiste zorg te kunnen bieden.

- Begeleider

Er was een poort open blijven staan.

Dat mag echt niet, omdat een aantal bewoners weglopen.

Hier was een ouder heel boos over.

Later die dag had ik de ouder aan de telefoon.

Ik heb meteen gezegd dat die het volste recht had om boos te zijn.

Ik heb sorry gezegd en ook dat we er iets aan zouden doen.

Over drie maanden komt er een nieuw hek. Het heeft me een hoop uitleg aan het bestuur gekost, maar het hek komt er!

-Begeleider

Het hoeft niet allemaal volgens het boekje.

Soms wijk ik afgewogen af.

Het gaat voor mij om wat iemand nodig heeft.

- Begeleider

In verbinding op afstand

Het is een constante taak om in contact te blijven met de begeleiding

die onze pleegzoon met een complexe zorgvraag ondersteunt.

Elke twee jaar geef ik een presentatie aan alle begeleiders.

We hebben al meer dan 200 begeleiders voorbij zien komen.

Officieel mag appen niet, maar de huidige begeleider stuurt ons regelmatig

een foto. Een verademing. Zo simpel, klein en waardevol.

- Pleegmoeder

Die presentatie gaf mij nieuwe inzichten in de begeleiding van Eduard en in het belang van mijn rol naar ouders toe. Ik ben ze hier heel dankbaar voor.

- Oud begeleider

Het lijntje tussen ons

Eduard ligt na dagbesteding op bed.

De kleurenlamp staat aan en er klinkt een zacht muzikje.

Zijn begeleider zit opgekruld op de bank en kijkt wat op haar mobiel.

Ik kom binnen. De begeleider stopt snel haar telefoon weg, waarop ik zeg:

“Wat is het hier fijn! Je hebt precies gecreëerd wat hij nodig heeft.

Hij is rustig. Je bent nabij maar niet te. Ik zie het lijntje tussen jullie.

Samen staan we voor Eduard die het niet kan zeggen.”

- Pleegmoeder

Soms ben ik bang dat ouders verwachten dat ik de hele tijd in actie ben.

In dit moment zit de actie van binnen: ik voel aan en bewaak de rust.

Ik kijk goed naar hem. Ik vraag geen dingen waar hij niks mee kan.

Ik vraag hem of hij het lampje aan wil en in welke kleur.

Ik zet een rustig muzikje aan.

Zo maak ik ruimte voor hem om te ontspannen.

Zo fijn dat zijn pleegmoeder dit kan waarderen en ook naar mij benoemt.

- Begeleider

Voor ieder een moment

Toen iedereen eenmaal in de kring zat, zongen de begeleiders een liedje.

“Hallo, fijn om jou te zien, wie zit er naast jou? Weet je dat misschien?”

Elke keer als er voor een bewoner werd gezongen, was er een begeleider die de bewoner aanraakte, met de bewoner in de handen klapte of de bewoner aankeek.

Zo was er voor elke bewoner een contactmoment aan elkaar

-Onderzoeker

Blijven zoeken en geloven in de persoon

Vroeger leefde Paul geïsoleerd van medebewoners, omdat men dacht dat zijn gedrag te moeilijk was om hem in het groepsleven te betrekken.

*Sinds hij bij ons woont, eet en doet hij alles mee wat kan.
We betrekken hem juist, want we weten: hij begrijpt alles.*

- Begeleider

Wat Paul heel fijn vindt is Beleven In Muziek.

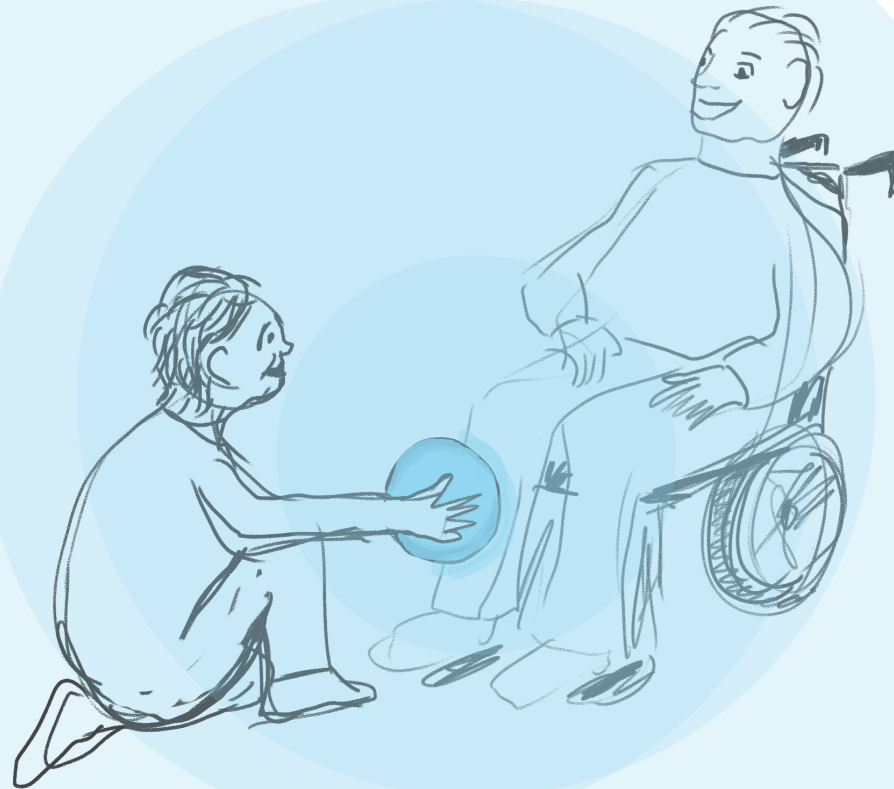
Een lichaamsgerichte werkwijze.

Als we dat doen, dan zijn we even echt samen.

We genieten daar allebei van, die verbinding doet mij ook goed.

Helemaal als je weet dat dit jarenlang onmogelijk leek.

- Begeleider

Wij kregen van Pauls vorige woongroep hele heftige verhalen over hem te horen.

Wij hebben als team toen afgesproken: wij kennen hem nog niet, we zien het wel.

En toen hij bij ons kwam was het een verdrietige man die juist van aandacht en gezelligheid geniet. Ik heb in overleg met zijn broer het hele zorgplan laten veranderen.

We zijn het allemaal opnieuw gaan onderzoeken.

- Begeleider

▶ In dit moment luisterden we
Yann Tiersen – Le Moulin

*Het essentiële werk zit in zulke kleine dingen,
dat het soms onzichtbaar lijkt.*

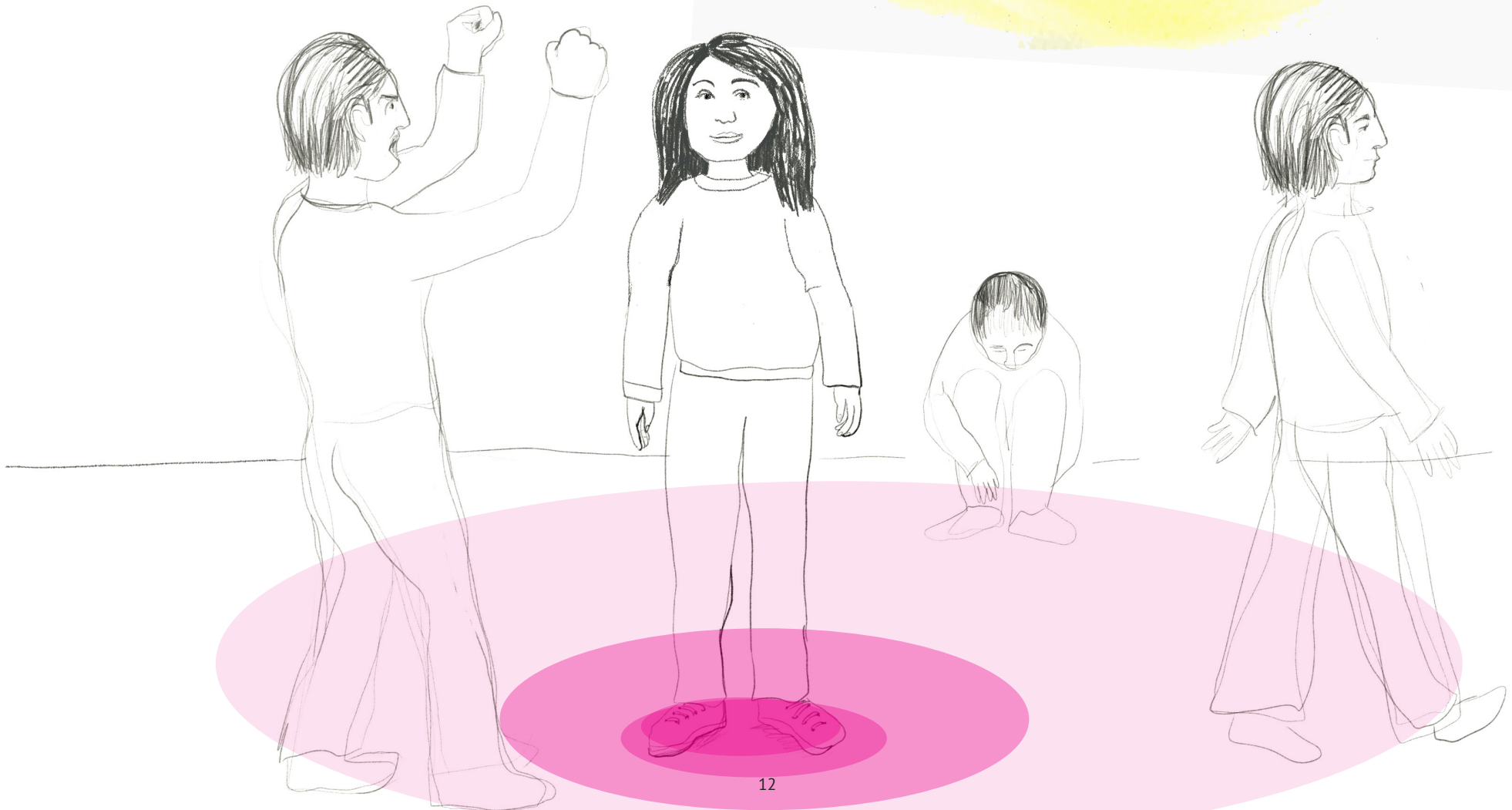
*Maar juist dat moeten we meer waarderen.
Echt verbinden, en in alle moeilijkheden verbonden blijven,
is alles behalve makkelijk.*

- Gedragskundige

Het essentiële werk is klein en tegelijkertijd zo groot

*Hij heeft al zoveel begeleiders zien gaan en komen.
Er zijn momenten dat hij de relatie test. Dat is begrijpelijk.
Ik neem de tijd om een relatie op te bouwen. Koffie drinken. Bed ritueel.
Ik heb klappen gehad van hem en vele momenten van afwijzing, maar ik blijf.
Ik ben er en ik keer hem de rug niet toe.*

- Begeleider

*Ik vond het werk bij het mediateam in het begin echt niet leuk.
Ik dacht: wat doe ik hier? Ik haal er geen plezier uit.
Nu kan ik lekker mijn eigen ding doen, muziekje aan,
dan zit ik er helemaal in. Ik ben niet bang om te proberen,
zo leer je. Ik ken mijn weg hier.
Ik durf nu zelf ook te zeggen hoe ik erbij zit
en wat ik nodig heb.*

- Medewerker

*Ik heb Ilona steeds iets aangeboden, zo van probeer dit eens.
Soms knalde het, maar dat mag en kan hier.
Ilona denkt in stappen, dus ik gaf haar mijn oude laptop en zei:
haal die eens uit elkaar. Binnen 10 minuten was dat gebeurd.
Dat is op zich al bijzonder. Maar wat echt uitzonderlijk is,
is dat het haar vervolgens lukte om die laptop weer in elkaar te zetten.*

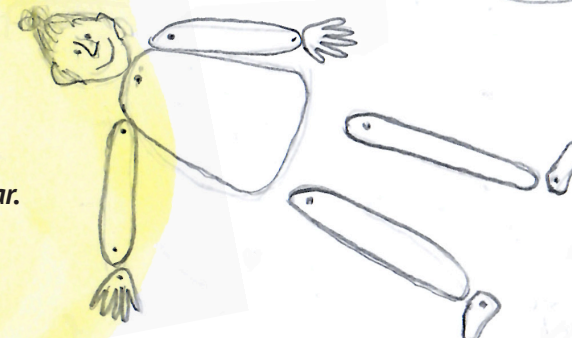
- Begeleider

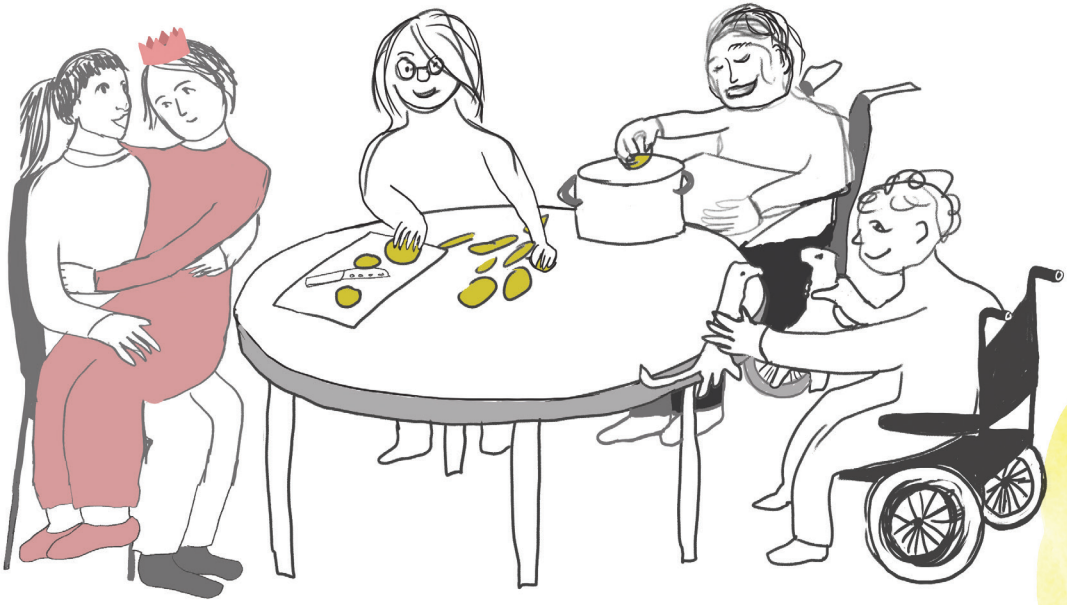

Een gezamenlijke zoektocht

*Het was een zoektocht waar we allebei
een nieuwe rol vonden in ons werk.
Robert kwam hier ook op een nieuwe plek
na jarenlang op de groep te hebben gestaan.
We zijn aan elkaar gewaagd en leren van elkaar.*

- Medewerker

Leven is beleven

*Het gaat niet alleen om het eten.
Het koken doen we zoveel mogelijk samen.
Net zoals je thuis zou doen.
De een snijdt, de ander ruikt of
gooit een aardappel in de pan.*

- Begeleider

*We doen dagbesteding op de groep
en vergaderen vaak ook daar.
Het huis staat voorop.
we vragen ons telkens af:
hoe zou een ander dit doen thuis?*

- Begeleider

*We betrekken bewoners bij alles wat we doen.
Dat lijkt misschien zwaar,
maar dat is ook juist waar ik van oplaad.
De verbinding maakt dat ik blij naar huis ga,
niet die rapportage.*

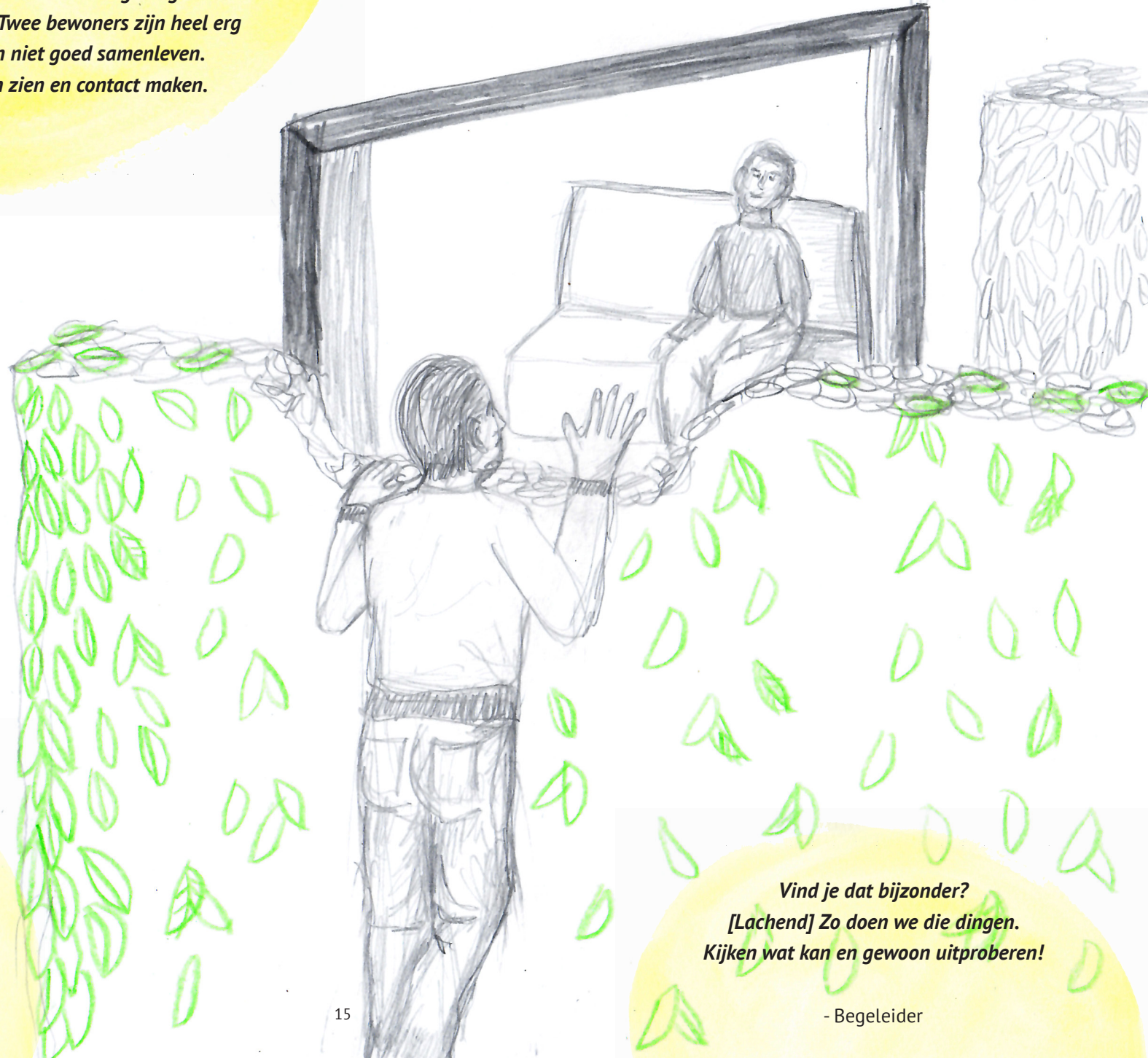
- Begeleider

Gewoon de heg wat lager

*De tuinen zijn van elkaar gescheiden door een hoge heg.
Die heg hebben we gedeeltelijk verlaagd. Twee bewoners zijn heel erg
in elkaar geïnteresseerd, maar kunnen niet goed samenleven.
Op deze manier kunnen ze elkaar toch zien en contact maken.*

- Begeleider

*Dit is wat wij noemen betekenisvol leven:
je kijkt naar de emotionele behoeften van
mensen en richt de omgeving daar zoveel
mogelijk op in.*

- Gedragkundige

*Vind je dat bijzonder?
[Lachend] Zo doen we die dingen.
Kijken wat kan en gewoon uitproberen!*

- Begeleider

Samen voor Bram

*We vroegen voordat Bram bij ons kwam; “wat werkte er thuis goed?”
Toen zei jij; “we moeten een raam maken op eenzelfde manier als thuis.”*

*Daardoor kon Bram jou zien als je aan het koken was.
Dat raam kwam er. Zo hadden wij een oogje in het zeil en
kon hij zien wat er buiten zijn kamer gebeurde.*

- Begeleider in gesprek met moeder

We hebben toen gezegd; “we doen het samen voor Bram.”

*We houden de moed erin, ook als hij terugvalt.
Want het ging erg slecht met hem op dat moment.*

- Moeder

*Door ons extra in te zetten om dat raam te laten plaatsen,
hebben we vanuit Driehoekskunde aangesloten bij de bewoner
en de naaste. En nu Bram er niet meer woont is deze aanpassing
ook heel welkom voor de nieuwe bewoner.
Zo nemen we van iedere bewoner en van iedere naaste iets mee.*

- Teamleider

Zorgen voor elkaar

We hebben een lavendelkussen meegenomen in de favoriete kleur van bewoner Annelieke. Een collega warmt het kussen meteen op.

We zitten aan tafel in gesprek. Voor ze het kussen aan Annelieke geeft, die midden in een puzzel zit, legt ze het eerst op de schouders van haar collega.

Verrast en blij met dit gebaar kijkt de collega op.

- Onderzoeker

*Zelfzorg is zo belangrijk.
Hier wordt zo vaak aan voorbij gegaan.
Onze mensen zijn vooral gewend
om voor anderen te zorgen.*

- Haptotherapeut

Mark volgen

*We hadden een collega met MS, Mark.
Hij heeft nog heel lang doorgewerkt, ook toen hij fysiek minder sterk werd.
We hadden een bewoner, Kim, waarmee we echt wel zoekende waren.
Mark was de enige die ze niet omduwde. Als team volgden we Mark hierin.
Hij en Kim waren zo op elkaar ingespeeld.
Daar hebben we allemaal van geleerd.*

- Begeleider

*Ze liet signaalgedrag zien dat wij niet begrepen.
We moesten vaak ontlasting opruimen
en ze bleef maar wijzen naar die parketvloer.
Dat moest blijkbaar anders.
We hebben toen een stukje uit de vloer gehaald
en daar linoleum gelegd. Dat hielp.
Ze wees het gewoon aan!
De ruimte om zo te werken nemen we nog steeds,
ook in drukke tijden.*

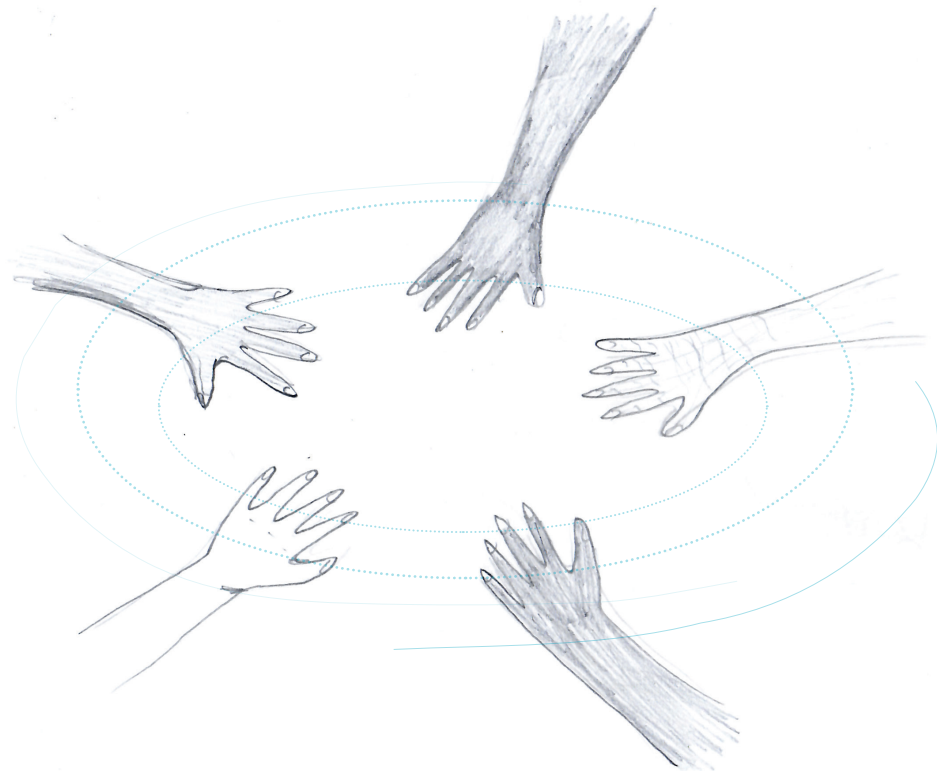
- Teamleider

Steun uit Ontmoeting

Op onze woongroep zijn ouders ook met elkaar in gesprek, bijvoorbeeld over wat het betekent om een zoon, dochter of zus te hebben met een beperking.

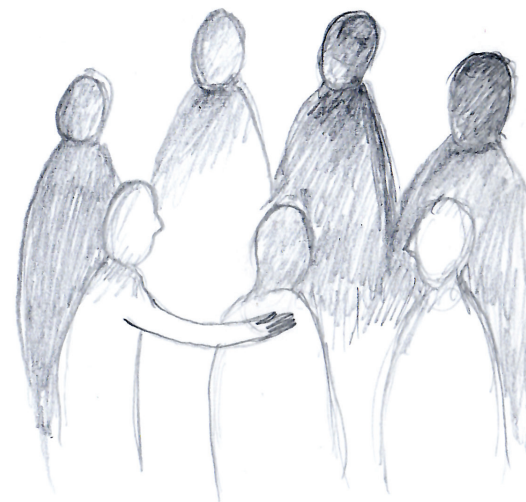
Wat doet dat met je? Dat mag hier gewoon besproken worden.

- Begeleider

We bellen elkaar als ouders wel eens op, en vooral als er zich iets voordoet. Omdat je weet, zij snappen precies wat je bedoelt. Dat contact is belangrijk en waardevol.

- Naaste

Het contact met andere ouders wordt steeds een beetje meer. Met een paar andere ouders zijn we nogal actief. We gaan dan bijvoorbeeld de tuin opknappen of kerstversiering ophangen op de groep.

- Naaste

COLOFON

dicht dichterbij dichterbij dichterbij rbij

STERKPLAATS
NIJMEGEN

Gemaakt door

Meike Heessels, Sanneke Duijf, Lisanne den Heijer, Lenie van den Engel-Hoek, Simone Krijgsman, Gabriëlle Berning, Ida van Asselt-Goverts, Nikki Struijk en Maaike Hermsen.

Vormgeving

Sanneke Duijf.

Met dank aan

Inez Esveld, Beppie Jansen, Mycha Kilian, Mariëtte Kuijl, Hans Leune, Christel Pennings, María Pozo Paz, Tess Pijnenburg, Floor van Santvoort en Nathalie Slegers.

Mede gefinancierd door

Programma Langdurige Zorg en Ondersteuning van ZonMw.

